

Ольга Ігнат'єва

(Суми, Україна)

ПЕДАГОГІКА

(Методичні основи виховного процесу)

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Сучасний розвиток виховних систем у вищій професійній освіті базується на концепції гуманітаризації і гуманізації, яка розкриває сутнісні сили людини. Мета виховання в гуманістичній педагогіці - всебічний культурний розвиток людини, здатність до духовного та фізичного саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації [4, с. 11].

Ці тенденції в розвитку підходів до здійснення виховної роботи у ВНЗ в повній мірі можна застосувати і до теорії естетичного виховання як до одного з аспектів загальної теорії виховання. Необхідність здійснення естетичного виховання майбутніх фахівців у ВНЗ зумовлена тим, що воно готує молоду людину до найбільш оптимального чуттєво-емоційного та інтелектуального включення в життя суспільства [3]. Цієї мети можна досягти шляхом організації в межах ВНЗ цілісного сучасного виховного середовища.

У зв'язку з цим важливою методологічною передумовою гармонійного розвитку особистості є, перш за все, інтегративний підхід до організації освітньо-виховного процесу, що означає єдність цілей, завдань, змісту, методів і форм виховного впливу.

Термін «інтеграція» означає «об'єднання, з'єднання, підсумовування». Інтеграція розглядається як процес руху і розвитку певної системи, в якій ростуть число і інтенсивність взаємодії елементів, зменшується їх відносна самостійність, зміцнюються кореляційні зв'язки. Інтеграція - поняття теорії систем, що означає стан зв'язності окремих

диференційованих частин в ціле, а також процес, що веде до цього стану [2, с. 307].

Інтегративний підхід в організації естетичного виховання студентів у рамках вищого навчального закладу як цілісного виховного середовища – це інтеграція сучасних гуманістичних виховних принципів і підходів, які довели свою ефективність в рамках вітчизняної і зарубіжної виховної практики і здатні забезпечити цілісність процесу естетичного виховання.

Інтегративний підхід повинен здійснюватися на змістовному, міжпредметному, міжособистісному і внутрішньо-особистісному рівнях. Основною є змістова інтеграція естетичного і морального виховання, а також інтеграція естетичного виховання з професійною спрямованістю в підготовці майбутнього фахівця з метою гармонізації його особистісного і професійного становлення.

Становлення цілісної системи естетичних поглядів студента можливо на основі міжпредметної інтеграції, оскільки остання є важливою умовою естетичного виховання особистості майбутнього фахівця. З метою організації естетичного виховання у ВНЗ необхідно виділяти і активізувати ментально-опосередковані міжпредметні зв'язки [1], які виникають, коли засобами різних навчальних дисциплін формуються одні і ті ж компоненти особистості, необхідні майбутньому фахівцю для його особистісного і професійного становлення. Включення естетичного компонента у зміст навчальних дисциплін ВНЗ дозволяє студентам вийти за рамки усталених стереотипів мислення і поведінки і навчитися приймати нестандартні рішення, що є необхідною умовою цілісного і повного становлення майбутнього фахівця. При цьому естетична культура студента тісно пов'язана з його моральними якостями. На основі аналізу наукових робіт, присвячених проблемі міжпредметної інтеграції, а також проблемам організації естетичного виховання в вузі [3] був виявлений естетичний компонент в процесі вивчення гуманітарних дисциплін ВНЗ (іноземна мова, історія, культурологія) на основі ментально-опосередкованих міжпредметних зв'язків.

Значущість міжособистісної інтеграції для ефективного побудови процесу естетичного виховання обумовлена організацією ділового співробітництва і співтворчості студентів і викладачів через багатосторонню відкритість простору дидактичної взаємодії на основі принципу діалогічності освітнього процесу [5]. Результат міжособистісної інтеграції в рамках організації естетичного виховання студентів у ВНЗ втілюється в здатність майбутнього фахівця до діалогу, взаємодії з духовним світом іншого, в освоєнні діалогових технологій навчання та професійної діяльності.

Результатом естетичного виховання студентів у ВНЗ є внутрішньо-особистісна інтеграція естетичної культури майбутнього професіонала. Сутність внутрішньо-особистісної інтеграції естетичної культури майбутнього фахівця полягає в розкритті та вдосконаленні потреб і здібностей молоді людини до самовизначення, самовдосконалення, творчої самореалізації в художньо-естетичній, професійній та духовній сферах. У зв'язку з цим, одним з головних чинників досягнення внутрішньо-особистісної інтеграції є компетентісний підхід до організації естетичного виховання студентів у ВНЗ. Розуміючи процес внутрішньо-особистісної інтеграції естетичної культури майбутнього фахівця як прагнення до привнесення естетичного компонента в якості орієнтира в поведінці і діяльності, виділено базові елементи, що утворюють ядро естетичної культури студента на когнітивному, потребнісно-мотиваційному, емоційно-чуттєвому і дієво-практичному рівнях (естетичні знання, цінності, потреби, смак, ідеал, естетична діяльність), а також відповідні цим рівням естетичні компетентності: розвинена система естетичних цінностей; потреба в естетичному саморозвитку; потреба у творчій естетичній діяльності; знання в області естетики; вміння і навички в отриманні та узагальненні інформації в галузі культури і мистецтва; наявність естетичного ставлення до об'єктів повсякденного життя; культура мови; естетика зовнішнього вигляду; навички самоорганізації естетичної діяльності; вміння працювати над естетичним саморозвитком.

Підвищення ефективності організації естетичного виховання студентів у ВНЗ в рамках інтеграційного підходу можливо при її гнучкому плануванні на основі створення виховних ситуацій та міжособистісної інтеграції суб'єктів виховання з метою розвитку естетичних компетенцій студентів. З цією метою застосовують комплекс варіативних педагогічних технологій (розвиваючі, проектного навчання, ігрові, діалогові, колективні творчі справи), відповідних змістовному, міжпредметному, міжособистісному і внутрішньо-особистісному аспектам інтеграційного підходу. На змістовному рівні інтегративний підхід до організації естетичного виховання застосовується у всіх основних формах виховного впливу і взаємодії: інтеграція з розумовим вихованням в рамках навчальної та науково-дослідницької діяльності студентів; з трудовим вихованням під час практики студентів і безпосередньо в навчальному процесі як в аудиторії під керівництвом викладачів гуманітарних дисциплін, так і під час самостійної роботи; з фізичним вихованням при проведенні спортивних заходів та заходів, присвячених здоровому способу життя. Інтеграція естетичного, морального виховання та професійної підготовки студентів досягається під час благодійної та волонтерської діяльності, де важливу роль відіграє педагогічне спілкування студента з куратором групи. Позитивний приклад педагога ВНЗ виявляється не тільки в його манері професійної поведінки та спілкування, а й у зовнішньому вигляді та спілкуванні, що, безсумнівно, також є важливими аспектами естетичного виховання майбутніх фахівців.

Основною формою міжпредметної інтеграції є технологія проектного навчання, оскільки [6] проектна діяльність втілює в собі потенційні можливості для розвитку потреб і здібностей студентів до самоактуалізації, що полягає у внутрішньо-особистісній інтеграції естетичної компетентності, яка виступає і як творчий процес, і як засіб і спосіб самовдосконалення суб'єктів виховного процесу.

Міжособистісна інтеграція реалізується на семінарських і практичних заняттях в рамках навчальних дисциплін «Культурологія», «Іноземна мова»,

«Історія» в формі дискусій і круглих столів, а також у формі бесід під час обговорення естетично орієнтованих заходів з кураторами навчальних груп. Ефективність і успішність реалізації діалогових технологій в першу чергу залежить від наступних факторів: рівня естетичної компетентності вузівського викладача, його готовності до естетичного саморозвитку та самовиховання; ступеня готовності викладача до застосування діалогових технологій, що виражається у встановленні зі студентами гуманних взаємин, позитивному баченні студентів, розумінні і прийнятті їх естетичних цінностей та інтересів.

В процесі вивчення іноземної мови аудиторні рольові ігри естетичної спрямованості на основі художніх і публіцистичних текстів сприяють розвитку творчих здібностей студентів, усвідомленню і прийняттю ними естетичного ідеалу і цінностей у навчанні, спілкуванні, професійній діяльності.

Психолого-педагогічні умови організації естетичного виховання майбутніх фахівців у ВНЗ на основі інтеграційного підходу включають забезпечення професійної спрямованості студентів та застосування компетентнісного підходу до організації естетичного виховання; орієнтацію процесу естетичного виховання на загальнолюдські моральні цінності; виявлення і використання естетичного потенціалу змісту навчальних дисциплін; здійснення системи заходів комплексної виховної взаємодії суб'єктів естетичного виховання.

Застосування інтеграційного підходу до організації естетичного виховання у ВНЗ дозволяє якісно поліпшити процес формування естетичної культури та естетичної компетентності майбутнього фахівця згідно з потребнісно-мотиваційним критерієм (наявність естетичної потреби, естетичних ціннісних орієнтацій), когнітивним (знання в галузі культури і мистецтва, вміння і навички роботи з інформацією естетичного характеру), емоційно-чуттєвим (наявність естетичного ідеалу, сформоване естетичне ставлення до себе, своїх вчинків, до об'єктів повсякденного життя), дієво-практичним (наявність естетичних здібностей і ступінь залученості в естетичну діяльність).

Література:

1. Буланова-Топоркова М.В. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. Посібник. – Ростов-н-Д.: Фенікс, 2002. – 544 с.
2. Велика радянська енциклопедія. – М., 1972.
3. Естетичне виховання в вузі // Управління якістю вищої освіти: теорія, методологія, організація, практика (Коллективна наукова монографія). Під наукової ред. А.І. Субетто. У 3-х тт. - Кострома: Вид-во КДУ, 2005. - 406 с.
4. Методика виховної роботи: Навч. пос. для студентів ВНЗ / Л.Байкова, Л.Гребенкіна та ін.; Під ред . В.Сластьоніна. - М .: Академія, 2009. - 144 с.
5. Царьова, Л.М. Гра як засіб естетичного виховання студентів у вузі / Л.М. Царьова // Російський науковий журнал. - 2008. - № 3/4. - С. 224-228.
6. Царьова, Л.М. Сутність і структура інтеграційного підходу до організації естетичного виховання студентів у вузі / Л.М. Царьова // Російський науковий журнал. - 2010. - № 2/15. - С. 243-248.